

НАПРЯМ 3. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПЛАТФОРМА

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-53>

Власенко О. О.,

*кандидат економічних наук, доцент,
докторант за спеціальністю 053 – Психологія
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

ПРОВІДНІ ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО- МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Розробка програми розвитку професійно-мовленнєвої компетентності для майбутніх менеджерів потребує визначення основних принципів її побудови, що відображають основні вихідні положення нашого світогляду на її організацію та пізнання.

Будуємо систему провідних принципів на основі досліджень вчених: Б. Ананьєва, Л. Божович, Л. Виготського, Г. Костюка, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, О. Ткаченко, Т. Ушакової та ін.

Визначаємо, що провідними психологічними принципами розвитку професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх менеджерів є:

- детермінізм професійно-мовленнєвої діяльності;
- єдність професійної свідомості та професійного мовлення фахівця;
- рефлексивність продукування та сприйняття професійного мовлення;
- індивідуальність професійного мовлення;
- принцип актуальності;
- обґрунтованість професійного мовлення;
- системність професійно-мовленнєвої компетентності;
- принцип відображення;
- принцип розвитку.

Детермінізм професійно-мовленнєвої діяльності. Цей принцип відповідає за систему організації знань, відповідність, виникнення і взаємозалежності професійного мовлення та вимог професії «менеджер». Цей принцип дозволяє визначити внутрішні взаємозв'язки

між психологічними процесами фахівця та його професійно-мовленнєвою діяльністю. Він відображає дію внутрішніх процесів психіки фахівця через зовнішній прояв – професійне мовлення. Таким чином, за цим принципом, будуємо логічну послідовність зв'язку психічних процесів особистості, як фахівця, та зовнішнім наслідком – професійним мовленням.

За основу беремо позицію Л. Божович, яка підґрунтям для дії вбачала внутрішню позицію особистості, що являє собою єдність мотиваційного, емоційного та рефлексивних складових психіки [1].

Підтримаємо світогляд Л. Виготського, за яким, соціально значимі психологічні функції: довільна увага, довільна пам'ять, воля, мовлення, починають керувати внутрішніми складовими функціями [2].

Єдність професійної свідомості та професійного мовлення фахівця. Професійна свідомість та професійне мовлення є двома частина єдиного цілого. Професійне мовлення бере участь в процесі професійного мислення. Професійна свідомість формується за допомогою професійного мовлення.

Грунтуючись на думці Т. Ушакової, «в принципі будь-який стан нашої свідомості з тим чи іншим ступенем досконалості підлягає вербальному виразу», вважаємо, що професійна свідомість виражається у професійному мовленні [3].

Цей процес впливу є взаємозалежним. Підтримуючи підхід Т. Ушакової, «свідомість постійно та на кожному кроці піддається словесному впливу», вважаємо, що професійна свідомість змінюється під впливом професійних повідомлень, оскільки саме вони формалізують думку інших особистостей, що є фахівцями даної області і відповідно впливовими опонентами в професійному діалозі, що змінює професійну свідомість фахівця [4, с. 18].

За допомогою мовлення відбувається перебудова сприйняття інформації у процес оперування поняттями. Саме за допомогою професійного мовлення менеджер фіксує свої думки, щодо професійної діяльності, для того, щоб потім піддати рефлексії.

Рефлексивність продукування та сприйняття професійного мовлення. Рефлексивність є компонентом структури особистості, властивістю її свідомості. Використання рефлексивності в професійній діяльності вимагає від особистості самооцінки своїх якісних професійних характеристик з точки зору спеціальності «менеджер».

Розвиваючи думку О. Леонтьєва, що «свідомість – це психічна діяльність, котра складається з рефлексії світу та самого себе», вважаємо професійну свідомість аналізом професійної діяльності, котра відображена у формалізованому вигляді, у професійному мовленні [3, с. 280].

Використовуючи принцип рефлексивності в продукуванні та прийнятті професійного мовлення використовуємо оцінку з точки зору відповідності рівня професійного мовлення рівню професійної діяльності з фаху «менеджер».

Рефлексія є засобом внутрішньої самоорганізації діяльності менеджера. Без нього професійна діяльність менеджера не можлива. Відсутність рефлексії в професійній діяльності веде до механізації, уніфікації дій.

Пізнання абітурієнтом свого внутрішнього процесу професійної свідомості надає передумову для внутрішньої самоорганізації на результат, що формалізується у продукуванні професійного мовлення та його сприйнятті.

Індивідуальність професійного мовлення. Професійне мовлення присутнє у будь якій професійній діяльності, як зазначала Т. Ушакова «аналогічна робота відбувається в онтогенезі кожної людської індивідуальності» [4, с. 16].

Однак, процес продукування та сприйняття професійного мовлення сильно відрізняється під впливом індивідуальних рис особистості.

Індивідуальність продукування професійного мовлення – це сукупність мовних та мовленнєвих ознак професійного мовленнєвого повідомлення, що відрізняють одну особистість від іншої.

Застосування цього принципу при організації впровадження програми розвитку професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх менеджерів, свідчить про орієнтацію на індивідуальний підхід до кожної особистості, з урахуванням всіх її особливостей.

Принцип актуальності. Цей принцип відповідності професійного мовлення оточуючому професійному середовищу. Таким чином, професійне мовлення повинно відповідати потребам сьогодишнього часу, проблеми, що необхідно вирішити та ситуації, яка є у наявності.

В процесі навчання аспектів професійного мовлення майбутніх менеджерів, підкреслюється змінність та вибірковість тих чи інших інструментів професійного мовлення у відповідності до контексту повідомлення та ситуації, що склалася в управлінні.

Обґрунтованість професійного мовлення. Відображає побудову професійного мовлення не тільки на особистісних проявах психіки та фахових знаннях, а і на суспільних цінностях, потребах, професійного сегменту ринку.

Цей принцип вимагає визначення підґрунтя для вибору стратегії та інструментів професійного мовлення. Крім того, він засвідчує логічність, тобто обґрунтованість професійного мовленнєвого повідомлення. Відповідно у повідомленні може відобразитися логічна

послідовність певних тверджень, а може бути висвітлені лише певні професійного повідомлення.

Цей принцип надає можливість абітурієнтам навчитися, використовуючи внутрішнє мовлення, будувати повну, логічну модель управлінської ситуації та відповідного професійного повідомлення, що у подальшому буде базою для рефлексії професійного мовлення.

Системність професійно-мовленнєвої компетентності. Цей принцип свідчить, що ця компетентність входить до системи показників професійної компетентності менеджера і сама є системою певних здібностей особистості.

Грунтуємось на підході, що професійно-мовленнєвої компетентності є системою, яка складається, по-перше, із здатності менеджера продукувати, за допомогою доречних професійних мовних засобів інформаційно насичене, відповідно структуроване висловлювання; по-друге, із здатність вербально сприймати, осмислювати і розуміти професійно-центровану інформацію, що надана співрозмовником, з оцінкою та релевантною її інтерпретацією.

Цей принцип дозволяє абітурієнту зрозуміти взаємозв'язок між здібностями, його рівнем професійно-мовленнєвої компетентності та рівнем професійної компетентності майбутнього менеджера. Крім того, він повинен виявити та зрозуміти взаємозалежність між цими показниками.

Відображення професійного мовлення. Цей принцип, означає властивості професійного мовлення, яке є відображенням внутрішньої свідомості, психічних властивостей, внутрішніх знань, наявних здатностей та професійних навичок майбутнього менеджера.

Цей принцип повинен вказати абітурієнту, що можливість розкрити та показати свої професійну свідомість, здатності та навички оточуючим, дає професійне мовлення, яке є одним з основних засобів взаємодії менеджера з оточуючим середовищем.

Принцип розвитку. Цей принцип відображає закономірності зміни професійно-мовленнєвої компетентності на різних етапах розвитку професійної мовленнєвої діяльності абітурієнта.

Розвиток професійно-мовленнєвої компетентності необхідно аналізувати лише в динаміці. Крім того його зміни необхідно чітко корелювати із змінами зовнішнього середовища.

Цей принцип обґрунтовує появу професійно-мовленнєвої компетентності, як системи оцінки професійного мовлення майбутнього менеджера, з позиції розвитку його адаптивної системи.

Список використаних джерел:

1. Божович Л. И. Проблемы формирования личности : избр. психол. тр. / Л. И. Божович ; под ред. Д. И. Фельдштейна. Воронеж : МПСИ : МОДЭК, 1997. 349 с.
2. Выготский Л. С. Собрание сочинений : в 6-ти т. Т. 2. Проблемы общей психологии / под ред. В. В. Давыдова. М.: Педагогика, 1982. 504 с.
3. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., 1975. 304 с.
4. Ушакова, Т. Н. Языковое сознание и принципы его исследования / Т. Н. Ушакова. В сборнике : *Языковое сознание и образ мира*. 2000. С. 13–23.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-54>

Вовченко О. А.,

*доктор психологічних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу освіти дітей
з порушеннями слуху
Інституту спеціальної педагогіки та психології
імені Миколи Ярмаченка
Національної академії педагогічних наук України*

СУЧАСНИЙ СТАН МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗА УМОВ ВОЄННОГО ВПЛИВУ

Сучасний період розвитку суспільства в Україні і світі характеризує через динамічні процеси різних форм, типів, рівнів відносин соціокультурних зв'язків. Наразі, міжкультурна взаємодія не лишається поза увагою теоретиків і практиків, обумовлюючи важливість вивчення як прикладних аспектів, так і генеруючи необхідність, важливість фундаментальних досліджень.

Міжкультурна взаємодія нині розглядається як невід'ємний елемент психолого-соціального життя кожної особистості окремо і суспільства загалом, спосіб спільного існування великих соціальних структур системного порядку, що характеризуються інтенсивним обміном інформацією, цінностями, результатами діяльності тощо. Розгляд сутності цього явища, на перший погляд, може зводиться до з'ясування сутності понять «культура», «взаємодія» і подальшому синтезу